

Więcej swobody w pisaniu testamentów

Marek Domagalski 19-08-2009

Jeszcze Sejm nie uchwalił senackiej propozycji tzw. darowizny na wypadek śmierci, a już Komisja Kodyfikacyjna przygotowała konkurencyjną

Dlaczego nie można zapisać domu w testamencie

Byłby to tzw. zapis windykacyjny. Umieszczenie go w testamencie, obowiązkowo notarialnym, powodować ma nabycie przedmiotu zapisu już w chwili śmierci spadkodawcy, bez konieczności podejmowania dodatkowych działań, tj. umowy wydającej ową rzecz (między spadkobiercami a zapisobiorcami), a w razie sporu – procesu o jej wydanie.

Zdaniem adwokata Zygmunta Olchowicza, specjalisty od spadków, sądy respektują obecnie zapisy, ale wymaga to procesu, a ponadto gdy zapis obejmuje znaczną część spadku, przestaje być traktowany jako zapis, lecz jako wskazanie, w jakich częściach zmarły schedę chciał podzielić.

To jednak droga pośrednia i dość długa. Od 1947 r. nie ma w Polsce możliwości swobodnego dysponowania w testamencie konkretnymi składnikami majątku. Spadkodawca może tylko wskazać, w jakich udziałach spadkobiercy będą dziedziczyć. Dopiero oni dzielą spadek, co wymaga czasu.

Teraz zapisanie w testamencie konkretnej rzeczy nie przesądza automatycznie, kto stanie się jej właścicielem. Osłabia to swobodę testowania, nie odpowiada także oczekiwaniom społecznym. Tymczasem spadki coraz częściej obejmują duże majątki, nieraz przedsiębiorstwa czy spółki, dla których dobrze jest, gdy otrzymują niejako automatycznie nowego właściciela.

Dwie propozycje

Przed miesiącem Sejm rozpoczął prace nad senackim projektem noweli kodeksu cywilnego, który ma wprowadzić darowiznę na wypadek śmierci, polegającą na tym, że spadkodawca będzie mógł zadysponować częścią spadku, np. nieruchomością, w ten sposób, że z chwilą jego śmierci przejdzie ona na obdarowanego (szerzej: „[Darowizny: dodatkowy sposób spadkobrania](#)”, „Rz” z 16 lipca).

Zarówno propozycja senacka (konsultowana i popierana przez notariuszy), jak i najnowsza Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego (która działa z upoważnienia Ministerstwa Sprawiedliwości) chcą dać spadkodawcy możliwość decydowania o przekazaniu poszczególnych składników schedy, a beneficjentom proste ich objęcie.

Zdaniem Komisji Kodyfikacyjnej darowizna na wypadek śmierci ma liczne wady: brak odpowiedzialności obdarowanych za długi spadkowe (z wyjątkiem zachowków), niejasny status prawny obdarowanego w okresie od zawarcia umowy do chwili śmierci darczyńcy, niemożność jej odwołania.

Zapis windykacyjny ma być pozbawiony tych wad, a tak samo powodować nabycie przedmiotu zapisu już w chwili śmierci testatora, bez konieczności podejmowania dodatkowych działań. Zapis windykacyjny występuje m.in. we Włoszech, Francji w Belgii,

Hiszpanii, Portugalii, Japonii oraz w wielu państwach Ameryki Łacińskiej.

Więcej wolności

– Nasza propozycja jest konkurencyjna wobec senackiej: chcemy, by Sejm uchwalił przepisy o zapisie windykacyjnym zamiast proponowanej darowizny na wypadek śmierci – powiedział „Rz” sędzia Robert Zegadło, sekretarz Komisji Kodyfikacyjnej.

Notariusze, z którymi rozmawialiśmy, wskazują natomiast, że to zupełnie inne instytucje prawne i najlepiej byłoby wprowadzić obie. Podstawową wadą zapisu jest to, że do śmierci może zostać odwołany, tymczasem chodzi o to, by obdarowany miał pewność, że nim już zostanie.

Sejm najprawdopodobniej zajmie się łącznie oboma projektami.

Leszek Zabielski, członek Krajowej Rady Notarialnej

Notariusze są za wprowadzeniem do polskiego prawa zarówno darowizny na wypadek śmierci, jak i zapisu (legatu) windykacyjnego. Dlatego że zapis darowizny nie zastąpi. Wartość darowizny polega na tym, że gdy np. dziadek przekaze wnukowi warsztat czy fabryczkę, ten ma pewność, że ją otrzyma (jedyne warunek, by przeżył dziadka). Może spokojnie inwestować, może przyuczać się do zawodu, do kierowania. Zapis testamentowy spadkodawca może natomiast w każdej chwili, np. pod wpływem blondynki, zmienić. Wprowadźmy więc oba te narzędzia, niech obywatele mają w sferze spadkowej (cywilnej) więcej wolności, która jest fundamentem rozwoju gospodarczego.

Rzeczpospolita